

SZERKESZTI TREITZ PÉTERNÉ.

A Művészet és Művelődés kiállítása.

A női egyesületek között a Művészet és Művelődés főképp azt tűzte ki céljául, hogy a magyar nők művészi és iparművészi munkáira tereli a közönség figyelmét.

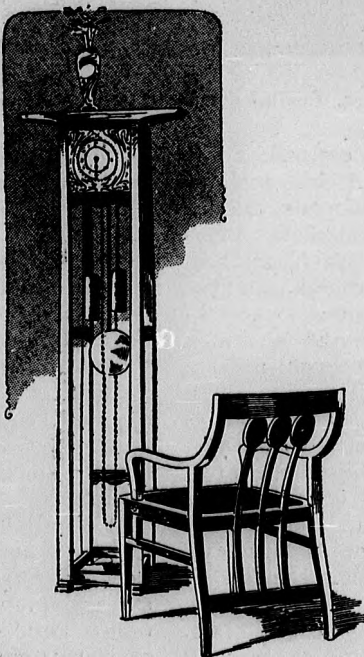
Addig, a míg sikerül egy nagyobb szabású, úgynevezett „művészi bolt” létesítését elérni, igyekezik az egyesület kiállításokkal és egy állandó kiállítással — a mely jelenleg a klub helyiségében van és érdekében fáradtak: Pejacsevich Jolán grófnő, Radóné Hirsch Nelly, Katonáné, Komócsy Józsefné, Sárossy Bella, Szemere Ilona, — oda szoktatni a közönséget és vásárló kedvét fokozni oly irányban, hogy ne a külföldit, a párisit, a londonit keresse, de a *magyart*.

Sokan azt vetették szemére az egyesületnek, hogy kiállításain tücsköt-bogarat kiállítanak és nem állanak a munkák azon a művészi színvonalon, a melyet különben ők hirdetnek. Az ilyen alaptalan vád elkerülése végett most csupán néhány kiváló művésznő állított ki, a kiket az egyesület felszólított a részvételre. A kiállítás csupa válogatott munkákból áll és a keret, a melyben bemutatták, intim jelleget ad neki. A klub ujonnan berendezett helyisége magyaros jellegű buto-

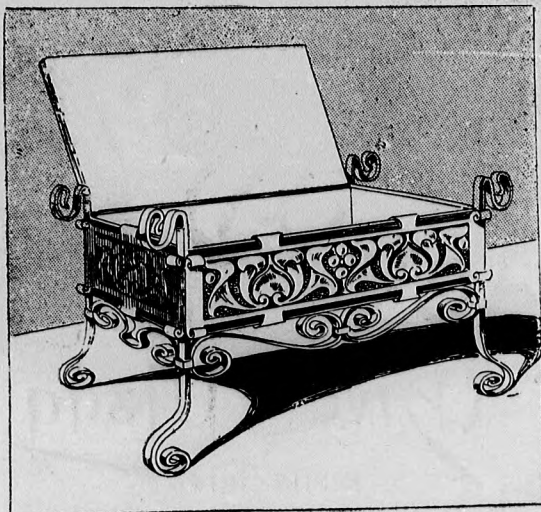
raival, szalmaszékeivel, rozmaring- és muskátlivirágos ablakdiszeivel hangulatot keltenek. Undi L. Mariska tervei szerint készültek a butorok, melyek lakályossá teszik a klub-termeget, épp úgy praktikusak az állandó-kiállítás tárgyainak befogadására. A szekrények bronz-veretekkel egyszín molnárkék színben tartva jó háttért és keretet alkotnak a tárgyak sokszínűségéhez.

Egyedül a falakon körülfutó friz ellen van kifogásunk, a mennyiben bárhova nézünk, látjuk ezt a frizt. Pedig minden, a mi csak háttérül van hivatva szerepelni, zavarólag hat, ha előtérbe igyekeznek. Valószínűleg nem is a tervező művésznő hibája, hanem a falfestő nem találta el az árnyalatot, a melylyel harmóniába olvadna a többi szinnel.

Asztalokon, polcokon, üvegszekrényeken mind megannyi szép, izléses, művészi munka. Mindjárt elől találkozunk Katonáné Madarász Adelin szépen festett porcellánjaival, apró bórerszéneyei valamennyi egyegy ötlet. Szébbnél szebb alakjaik, magyaros diszítései és mesés olcsóságuk megmagyarázza, hogy csak úgy kapkodják őket. Érdekes cserépedényeket is állított ki, melyeket maga

1. sz. Szobareszlet.

2. sz. Kovácsoltvas-doboz cedrusfa betettel.

gyurt és készített, ezáltal a legközönségesebb fazekasmunkát tette szalonképessé. Ezekre az apró parasztműrekekre különösen felhívjuk a figyelmet.

Kabay Dánielné remek selyemszövésű gobelinjei bármily pompásak — és szinte hangosabban dobbanik meg szívünk látukra, — mégis szomorúan szemléljük őket. Van egy művésznőnk, a kinek munkái a párisi műrekekekkel versenyeznek, de sokban felül is mulják azokat és nem tud érvényesülni, nem tud zöldágra vergődni. Ez a szép keletországi csuda nagyon drága nekünk! Pedig de sok pénzt elszednek selejtes keleti szőnyegekért nagyurainktól, gazdag embereinktől az ügyes szőnyegszállítók, míg egy magyar művésznő munkáját nem is ismerik és ha ismernék — — — ?!

Kabayné művészetének sorsában osztozik Treitz Péterné „lángolt bársony“ festése. A kis kiállítás méltó szenzációja az a néhány darab bársony, melyen a batik-festés szeszélyes vonalai az ékkövek tüzes fényű színeivel váltakoznak szebbnél szebb mintákban. Modern ornamentika, stilizált virágok, magyaros díszítvények váltakoznak rajtuk izléses színösszeállításban, és bár fénylenek, mégis lágyak a színek a puha anyagon. De mivelhogy magyar munka, magyar asszony találmánya, azért születésekor meg volt írva a sorsa: egy rövid fellobbanása a sikernek és vége. Pedig egy elismert külföldi műértő véleménye, hogy a lángolt bársonynak a textil-iparban olyan előkelő műbecse van, mint a Tiffany-üvegeknek az üvegiparban. Elég hízog elismerést, elég fényes ajánlatot kapott a művésznő, hogy menjen külföldre, mert Magyarországon nem lehet ilyesmit csinálni — bár még megcáfolhatná ezt az állítást.

Vasalt bársony igen sok van, szebbnél szebb dolgok. Elsősorban Mirkovszkyné munkái ragadják meg figyelmünket. Oly művészetet fejt ki kicsi égető tűjével a hálás alapon, hogy bámulatba ejti a szemlélőt sokoldalúságával. Némely helyen selymes reflexekben ragyognak a virágok, másutt pörkölt rovátkás

vonalakkal tompítja a bársonyt és így valóban a gyöngyház-színek egész skálája vibrál a munkáin.

A kisplasztikát két szobrásznénk képviseli: Vastagh Györgyné és Fadrusz Jánosné gyönyörű apróságokkal.

Bőrmunka is nagyon sok van és mégsem találunk egyet sem, a mely művészes ne lenne.

A mintarajziskola növendékei, a kiket első iparművész-tanárunk Nadler Róbert tanít, gyönyörű kollekcióval szerepelnek. Mind remek munka és olcsó.

Komáromy Erzsébet, Ihrig Sarolta szintén kiváló szép darabokat küldtek. Benczur Elza és Olga, továbbá dr. Kuthyné Huszár Ilona bárónő, Kovalszky Sarolta, Szonntágh Aranka és Erzsébet, Blaskovich Irén, Horváth Jolán mind oly ismert nevek művészetük által, hogy bővebb magyarázatra nem szorulnak. A sok szép égetett, tulipános fadoboz, pókhálószerű finom csipkék, égetett és vasalt bársonyok, a praktikus bőrtárgyak, selyemfestések és egyéb festett tárgyak beszélnek helyettünk eleget, miért is nem ajánlhatjuk eléggé, hogy kiki fáradjon el a Vigadóba (Deák-Ferenc utcai kapun) és vásárolja meg karácsonyi ajándékait az egyesület kiállításán, ez lesz a legszebb elismerés a magyar művésznőknek.

Munkáik méltó díszre lesz minden karácsonyfának.

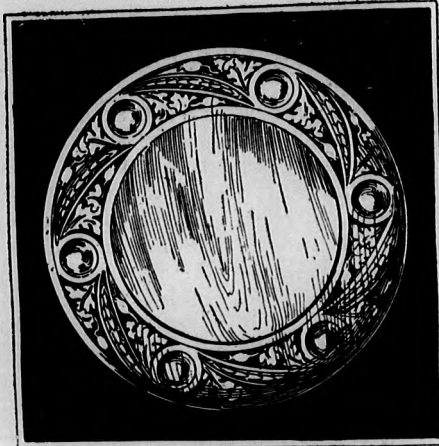
A soóvári csipke.

Ha volna krónikásunk, a ki a hétköznapi élet jelenségeit művészeti szempontból véve számon tartaná, úgy ez az 1905. évi tavaszi divatról alighanem a következőket jegyeznék föl:

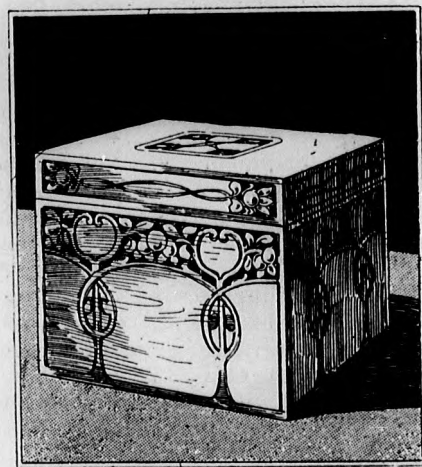
„Ebben az esztendőben a nők rendkívül fölkapták a csipkedíszítést; vert, varrott, horgolt és kötött csipkeszövet, betét, csipke-kézelt borította el ruháikat. Vállukon hol körülhálózott, hol gipür-csipkegallér díszlett Böven kijutott a csipkeből hölgyeink nap-

ernyőire, legyezőire, ridiküljeire s egyéb holmijára is. A hazai csipke-készítés azonban meg sem érezte e mohó csipkekeresletet, még pedig főleg azért nem, mivel nem ismerték. A tömördek csipke a melyet nálunk elfogyasztottak, a divattal együtt külföldről özönlött be hozzánk.“

Tudjuk, hogy ez import nagy része gyári módon készült gépi csipke s ha egyik-másik kereskedőnk előkelőbb vásárlói

3. sz. Fémfál domborított (kivert) széllal.

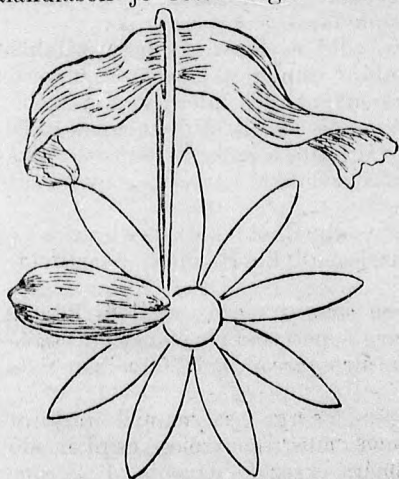
4. sz. Fadoboz égetve és pácolva.

számára Magyarországon készült csipkét akar forgalomba hozni, első feltétele csipkekészítőinkkel szemben az, hogy külföldi mintákat utánozzanak. E visszá állapotok oka, azt hiszem, abban rejlik, hogy hőlgyeinket még ma sem hatja át az erőteljes, egészséges művészi szellem, a melynek megteremtésén nálunk egyesek és társulatok válllvetve buzgólkodnak. Csak a hol ez a szellem hiányzik, csak ott diktálhat zsarnoki módon a külföldi divat.

Nyugoti Európában a reform-ruha körül támadt mozgalom, bár sok a szertelenség ebben, némiképpen mégis csak közeledést jelent a nemzeti s ennek keretében az egyéni viselethez. A míg e mozgalom hullámai hozzánk is eljutnak, szertelenségei ellen a legjobban ugy védekezhünk, ha a multból meritünk okulást.

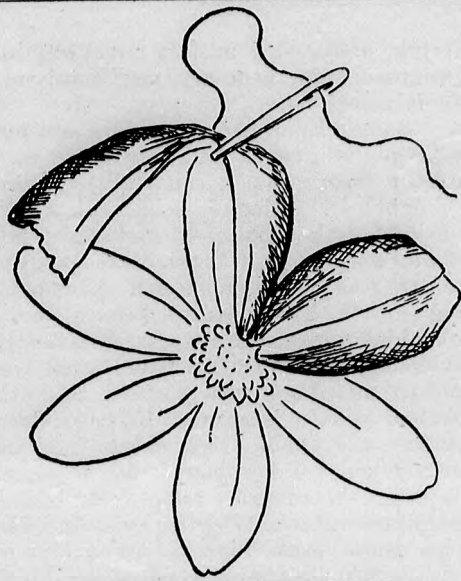
A régi Magyarország művészi szellemére ugyancsak élénk fényt vet régi viseletünk, a mely szépségével nem egyszer volt hatással Európa nyugati népeire is. A mi a női ruhát illeti, ennek díszítésében a XVII. századtól kezdve nálunk mindenkor nagy szerepe volt a csipkének is. Bár történetét eddig senki sem írta meg, a régi magyar élet ismerői jól tudják, hogy e csipkedíszítés zöme nálunk készült. Mint a középkorban a himzés, a XVII. századtól kezdve a csipkekészítés országszerte elterjedt női foglalkozás volt s helyl-vel-közzel oly óriási arányokat öltött, hogy városi hatóságaink jónak látták korlátozását. Kőrmöcbánya városa már a XVII. században megtiltotta a felnőtt leányoknak a csipkeverést, „mivel hogy ez szerfölött könnyü kereset s csak könnyelműségre vezet“. A XVIII. század elején városaink a viselet terén elharapóztott fényűzés ellen hoznak mindenféle statutumokat s első sorban a női viselet csipkedíszítését korlátozzák.

Ugyan e században a Rákóczi szabadságharcának leveretése után támadt történelmi és közgazdasági átalakulások jó részt véget vetnek a fényes nemzeti viselet divatjának s a fényűzésnek is. A csipkeverést már csak a bányavárosokban üzik, a melyek jóléte a zavartalanul tovább üzött bányászattal kapcsolatban továbbra is megmaradt. Ma már bányavidékeinken is sok helyütt csak a magánosok és templomok birtokában található régi

7. sz. Részlet a szalaghímzéshez.

csipke hirdeti a csipke készítés hajdan való virágzását. A csipkeverést a mult század végén fölvetett iparstatistikai adatok szerint immár jóformán csak Zólyom vármegye néhány falujában, a nyitrai Koritnon s kis mértékben Hont vármegye egy-két helyén üzik. A házi iparszerűen készített s hálalás utján forgalomba hozott csipkén erősen meglátszik a cseh csipke hatása, a mely a bécsi divatlapok után igazodó közönségünk izlésének leginkább megfelel.

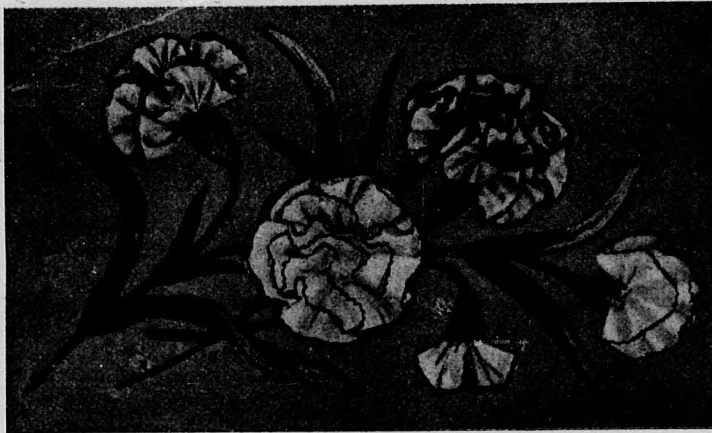

5. sz. Részlet a szalaghímzéshez.

Eredeti vonások csak ott jellemzik még a csipkeverést, a hol ez a népviseletet szolgálja, mint a Sáros vármegyei Soóváron, mely valamikor szintén bányaváros volt. Sáros vármegye népe tót, de csalódnék, a ki asszonyai viseletének a díszítésében őseredeti tót vonásokat keresne. A népviselet díszítésének ősi vol-

tát ujabban egyre többen tagadják. A magyar viselet díszítő motívumairól is sok szavahihető tekintély vitatja, hogy többnyire konvencionálissá vált középi és renezánc-kori motívumok, a melyeket a nép urai viseletéről lesett el s mindmáig megőrzött.

Hogy a népben nagy a hajlandóság urai utánzására, azt tömérdek példa a mai viselet terén is bizonyítja. A hol a földesur levetette az ősi viseletet, ott a nép is egyre nagyobb mértékben kapja föl a nemzetközi modernruhát. Csak a vasut nem járta, elhagyatott vidékeken virágzik még a régi népviselet, mint a minők Sárosmegye azon részei, a melyek számára a soóvári csipkeverők a parasztasszonyok főköttőjére való csipkét gyártják. E csipkék nagyban elütnek minden olyan csipkétől, a mely ma a kereskedelmi forgalom tárgya. Motívumaik, technikájuk egyaránt azokra a csipkékre emlékeztetnek, a melyek Sáros és szepes templomaiban XVII—XVIII. századbeli egyházi fehérműeken és urasztalteritőkön nagy számban maradtak fön. A mai soóvári csipke ugyan minden tekintetben hitványabb e régi emlékeknél, mindazonáltal megérdemli, hogy behatóbban megis-

6. sz. Részlet a szalaghímzéshez.

merjük, annyival is inkább, mivel ismertetése kapcsán, s szinte önként, nem egy megfontolásra méltó tanulság is merül föl.

Soóvár Eperjestől egy félóra járásnyira, a Szekeső szépséges völgyének délkeleti sarkában, erdős hegyek lankáin terül el s három, házaival összeépült községből áll. A legnépesebb ezek közül Tót-Soóvár, a melyet csak azóta neveznek így, hogy II. József császár korában a svábokkal benépesített s házi ipari szempontból véve érdektelen Német-Soóvár alapját megvetették. Tót-Soóvártól keletre csatlakozik a dombok oldalán szerte szórt házsoraival Bánya-Soóvár, rövidebben Sóbánya, az itteni csipkeverés főfészke. Soóvárt már Anonymus is említi. Sósutja az Arpádok korában szintén ismeretes. 1571-ig főzés útján aknázták ki a sót ebből. Csak akkor bukkantak kősóra a kut vidékén s a kősóbányászt a más magyarországi bányavárosokból ide telepedett bányász nép virágzásra emelte. 1752-ben viz önti el a tárnákat s azóta ismét csak főzés útján nyerik a sót. A régi bányász lakosság mindazonáltal továbbra is itt maradt s a szomszéd falvak tót népével összeházasodva, ma is jórészt a sótermelésnél talál foglalkozást. Bánya-Soóvár lakosainak száma megközelíti az ezret, Tót-Soóváré a másfélezret. Az előbbi helyen minden nő tiz-tizenkét éves korától fogva szinte háláláig foglalkozik csipkeveréssel, Tót-Soóváron is igen sok asszony és leány üzi ezt háziiparszerűen.

Bár közvetlen adatunk erre nézve nincs, valószínű, hogy a csipkeverés története Soóváron a XVII. század elejéig nyúlik vissza. Hogy a sáros vármegyei templomokban őrzött csipkeholmi Soóváron készült-e, azt eddig nem igen lehet kimutatni. Valószínű azonban, hogy úgy a templomok, mint a szomszédos Eperjes város és környéke uri asszonyai számára sok csipke készült itt régen. Maguknak a soóvári bányászleányoknak ünneplő ruhája boldogabb időkben szintén merő csipkedisz volt. Ma már itt nem viselik a csipkét s több mint egy emberöltő múlt el azóta is, hogy a soóvári nők mennyasszonyi disze csipkeszövegetől készült.

8. sz. Szobarészlet.

A múlt század első felében, a mikor ez még divatban volt, uri asszonyok számára is készült Soóváron csipkefőkötő. Ilyen munkával ma már szintén nem foglalkoznak, csak régi forma papírját őrzik néhányan. Csecsemőknek való, egyszerű hálós mustrájú főkötők készítése még ma is általános itt, jóval érdekesebb azonban a sárosvármegyei parasztasszonyok főkötőjére való csipkedisz, a melynek készítésével Soóváron körülbelül háromszáz nő foglalkozik háziiparszerűleg.

Mielőtt e csipkéket ismertetném, nézzük az ennek előállítására szolgáló szerszámokat, a melyek nagyjában azonosak azokkal, a melyeket Közép-Európában a csipkeverők mindenfelé használnak s a melyeket Soóváron a csipkeverők maguk készítenek. A párna henger alakú vászonzsák, a melyet homokkal töltenek meg, perkálszöveggel burkolnak be s hogy ne gurunjon, dobozfedélhez hasonló deszkaabroncsra helyeznek. A mintapapíros többé-kevésbé kemény kartonpapírosból készül, a melyre szabadkézzel szurják ki a mustrát. Természetes, hogy ennek vonalai így többé-kevésbé görbék, a mi a rajta készülő csipkének sem válik előnyére. A vetőcséves pálcikákat a sóbányai legények bicskával faragják, alakjuk a rendes, csak a rájuk sodrott fonalat nem védi burok, mint többek közt Csehországban. Ezt azonban az itteni nők tisztaságszeretete teszi fölöslegessé.

A csipkeverést Soóváron öreg asszonyok tanítják, kik közül rendszerint kettő közvetíti a csipke eladását. A sóbányai leányok már 10—12 éves korukban kerülnek a csipkeverő szerszámok mellé s alig pár hónapi gyakorlat után, egyszerűbb fajtájú munkáikkal 30—50 fillért keresnek naponként. A csipké anyaga a fehér és fekete cérna, a színes selyem s a sodrott ezüst- és aranyfonál. A munkák zöme színes; fehér vagy fekete csipkét csak öreg asszonyok viselnek főkötőjükön, ezt is csak ünnepnap, s azért kisebb számmal készül. Minthogy egy-egy mintapapír alapján, a mint Sóbányán mondják, fejből, ugyanazon körvonalakon belül, rendkívül változatos sokféle mustrájú csipke készül, Sóbánya ily nemű produktumai sorában rendkívül nagy a változatosság. Főbb típusai szerint az itteni csipkének mégis kilenc fajtát különböztethetjük meg, a melyet az alábbiakban részletesen írok le. E csipkék mind a sárosi parasztasszonyok kartonból vagy mustrásan szövött vászonból szabott főkötőjének homlok részén betétül szolgálnak s ennek megfelelően, egy vagy két tenyérnyi szélesség mellett, 30—40 cm. hosszúak. Anyag, mustra és árak szerint a csipkefajok a következők:

1. Vörös, sárga, zöld és lilaszín selyemszálakkal tarkított, leveles mintájú csipke, a kezdő csipkeverők munkája. Ára darabonként 48 fillér s Kis-Szeben vidékén idősebb asszonyok viselik. Ugyanennek ezüstszálakkal élénkített változata a szekesői járásban divatos; arany- és ezüstszálakkal tarkított változata Szepes vármegye határában.

2. Fehér, fekete fonálból készült leveles és pillangós mustrájú széles csipke 76 fillér. Abos vidékén viselik.

3. Fekete alapon arany- s ezüstfonálból készült, vörös, kék, zöld, sárga pettyekkel élénkített széles csipke, 1 korona. Az alsó tarcai járás falvaiban fiatal asszonyok viselik.

4. Fekete alapon, sárga selyemmel tarkított pillangós és pávaszem mustrájú széles csipke, idősebb asszonyok számára készült, darabja 1 korona. Kendén és Szent-Péteren viselik.

5. Keskeny, fehér, tömöttebb szövétü leveles mintájú csipke, öreg asszonyok számára. Darabja 48 fillér.

6. Ritkább szövésű széles csipke az előbbihez hasonló mustájú 88 fillér. A siroakai járásban fiatalabb asszonyok viselik.

7. Ugyanez ezüst szálakkal tarkítva darabonként 1 korona.

8. Egész keskeny vörös és fekete csillagokkal élénkített leveles mustájú csipke, gölnievolgyi ruthen asszonyok viselik. Ara 36 fillér.

9. Merőben ezüst szálakból készült s a 3. számú mintájára vert széles csipke ujdonsült menyecskék ünnepélyes avatásánál, más szóval fejének bekötésénél használt főkötőre varrják. Ara 3 K.

Mint már említettem, ezeket a csipkéket készítőktől két öreg asszony szedi össze s Eperjes heti vásárain az oda csődülő parasztasszonyoknak a főt jelzett áron adja el. A csipkeeladást közvetítő asszonyok neve özv. Kruck Erzsébet és özv. Vaskó Erzsébet. Az előbbi hetvenkét éves, de ma is a legjelesebb csipkeverő asszony, a kin kívül még Lénárt Erzsébet áll a legjobb csipkeverő és tanító hírében. A sárosvármegyei parasztasszonyok az izlésük szerint kiválasztott csipkét ugyancsak Eperjesen özv. Csicskeknéhez viszik, a ki a főkötők készítésével hivatásszerűen foglalkozik.

Itt választják ki a főkötőhöz való szövetet s szabják fejközhöz. Külföldi gyárak utazói ujabban a felvidéken is sűrűn kísérlik meg, hogy a népviselet egyes háziiparszerűleg készülő alkotórészeit gyártmányaikkal kiszorítsák. A szepesvármegyei Magura eltótosodott német lakóinak asszony része a legújabb időkig ünnepeken igen érdekes kézzel himzett s fátolszövetből készült általvetőt viselt. Ezt még ma is Reintuch-nak nevezik, de most már a kézzel himzett régi általvető helyett mindenfelé gépi csipkeszövetből készült ablakfüggönyt kanyarítanak vállaik köré. E vidék falvai napi járóföldnyi távolságra esnek vasutainktól, a külföldi gyárak mégis meghódították. Kétségtelen, hogy idővel a sárosmegyei asszonyok főkötőit is a csehországi gyárak fogják szállítani s a soóvári csipkekészítésnek ezzel alighanem egyszerre vége szakad.

Bizonyára nem volna szabad arra várnunk, míg ez ősi technika itt haldoklásnak indul. Megmentésének pedig nincs más módja, mintha nemesítésről gondoskodunk s alkotásait ez által az uri nők ruháira alkalmazhatókká teszszük. Hogy a soóvári csipke erre alkalmas, erről a fejtegetéseim során talán eléggé tudtam bizonyosságot tenni.

Bármily primitív a csipkék zömének a rajza, egyik-másik fajtáját egyénibb művészi izléssel rendelkező uri asszonyaink már most is hatásosan használhatnák föl ruháik díszítésére. Hátha még a csipkét közvetlenül készítőiknél rendelnék meg s a mintapapiros gondosabb rajzát kötnék ki! Hogy a soóvári csipkeverők mily tanulékonyak, erről a munkájuk nemesítésére irányuló első kísérlet tesz bizonyosságot, a melynek a modern művészi ipar s a háziipar szempontjából jelentősebb eredménye nem volt ugyan, a melyről azonban fejtegetéseim kiegészítése végett szintén jónak látom megemlékezni.

Rejtő Sándor műegyetemi tanár, akkori iparfelügyelő, lett először figyelmessé a mult század nyolcvanas éveiben, a soóvári csipkére. Közbenjárására a kormány egy állami ipariskolai tanítónőt küldött le ide s ez itt csipkeverő iskolát nyitott.

Sáros vármegyében akkor inséges idők jártak s Rejtő Sándor akciójának főcélja az volt, hogy a csipkeverők pangó kereseti viszonyain javítson. Fővárosi kereskedőink közül többet sikerült rábírnia, hogy közvetlen megrendeléseikkel támogassák a csipkeverő-iskolát; de mivel a kereskedők csak cseh mintájú csipkét akartak, Soóváron is karlsbadi és idria minták utánzására tanították a sóbányai és a tótsóóvári lányokat. Az iskolai fegyelmen kívül, a mely különösen a bányai asszonyokat riasztotta vissza, az idegen mintáktól is a legtöbben húzódtak. Ez természetes is, a cseh csipke, tömött mustáival egész más világból való, mint a soóváriak lenge munkája. Ha a stilszerűség szempontjából vizsgáljuk, úgy bár rajza korrektebb, a cseh csipke a soóváriak jóval mögötte áll, mert inkább horgolt mint vert csipkének látszik. Mindazonáltal a cseh csipke készítése Soóváron is elterjedt, de csak addig virágzott, míg az inséges idők el nem multak. Ekkor a csipkeverők igényei is egyszerre fokozódtak s így a cseh csipkeverőkkel még azok sem tudtak versenyezni, a kik Soóváron igazán elismerésre méltó ügyességre tettek szert a karlsbadi és idriai minták utánzásában, mint Bodnárné Plavetzky Dorka, a ki hébe-hóba még ma is foglalkozik ilyen csipkék készítésével s a kinek munkái csakugyan megérdemlik, hogy róla említést tegyünk. A budapesti kereskedők megrendelése apránként elmaradtak.

A ki ösmeri a csipkeverés lényegét, természetesnek fogja találni, hogy idegen csipkék utánzása több időbe kerül mint oly minták készítése, a melyek évtizedes gyakorlat folytán a csipkeverőknek szinte vérebe mentek át. Olcsóbban, mint a csehek rendes körülmények között a soóváriak nem akartak s nem is tudtak dolgozni, állami támogatásuk a vállalkozásról

9. sz. Szobarészlet.

szóló akták bizonyossága szerint nagyon csekély volt. Iparfejlesztésre a kormány nálunk akkoriban még nagyon keveset költött. Az 1885. évi országos kiállításon a soóvári cseh mintájú csipke szakértők részéről általános elismerésben részesült. Minthogy azonban drágább volt a karlsbadinál, nem igen talált vevőkre. A soóvári csipkeverőműhely ily formán alig öt évi fönállása és többszöri szünetelések után 1889-ben végkép föloszlott. Ez adatokat Vrablovich Román eperjesi tanító urnak köszönhetem, a ki az államilag támogatott csipkeverőműhely jegyzője volt. A régi, eddig sehol sem ösmertetett technikájukhoz visszatért csipkeverők világában Köhler József sóbányai tanító ur volt szives kalauzolni.

S ezzel végére értem fejtegetéseimnek s a kiknek érdeklődését sikerült a soóvári csipke iránt fölébresztenem, bizonyára szintén óhajtan. fogják, vajha megtalálnák a soóvári csipkeverők is a maguk Dékányi Árpádját, a kinek a gyönyörű halasi varrott csipkéket köszönhetjük. A mi azonban Soóváron is terem ilyen vállalkozó szellem, Sáros vármegye jó izlésükről mindenfelé ösmert uri asszonyai s a közeli nagy fürdők kedvéért e vidéken megforduló más vármegyebeli uri nők bizonyára megkönnyítik a nemesítésre vállalkozó művész munkáját, ha a soóvári csipkeverőkkel való közvetlen érintkezést keresik s megbizásaikkal próbát tesznek. Jól mondja Rejtő Sándor a milléniumi kiállításról szóló jelentésében, hogy az iparfejlesztés leghathatósabb eszköze a munkaadás.

Tarcai György.

Szalaghimzés.

Manapság mindenben az a jelszó: szép, mutatós legyen, de hamar készüljön. A női kézimunkák között azokat is szeretik, melyeket aránylag gyorsan lehet elkészíteni.

A szalaghimzéssel rendkívül hatásos dolgokat hozhatunk létre és igen hamar készül. Képeinken lát-

ható részletek érthetően magyarázzák a szalaghimzés különféle alkalmazását.

Ez a himzési mód abból áll, hogy keskenyebb vagy szélesebb színes szalagokból állítjuk össze a mintát oly módon, hogy vagy öltéseket csinálunk vele, vagy pedig hurkokat öltünk le selyemszállal, esetleg rózsá-alakban megráncoljuk és úgy varrjuk az alapra. Lehet selyemhimzéssel is keverni vagy az egészet csupán csak szalaggal kivarni.

Párnákra, terítőkre, dobozfedelekre, ridikülök diszítésére igen eredeti, szép tárgyakat találunk ugyan kézimunka-üzleteinkben is, de jóformán minden virágos mintát kidolgozhatunk szalaghimzéssel is. A szalagokat minden színárnyalatban kapni, a francia, ugynevezett rokokó-szalagok gyengéd színükkel és azzal tünnek ki, hogy a legvilágosabbtól a legsötétebbig, egyik szélről a másikig ombrirozva vannak.

Hetényi szuprikálások.

A komárommegyei Hetényben és a szomszéd községekben már régóta háziiparszerűleg készítik a szuprikált (szálhuzásos) szép munkákat, durva vászonra épp úgy, mint a legfinomabb batisztra vagy mullra.

A milyen szép, értékes és tartós ez a gondosan készített munka, épp oly olcsó is; egy finom egészen készre varrt, beszegett, feléig szuprikált batiszt zsebkendő 1.60—2 korona.

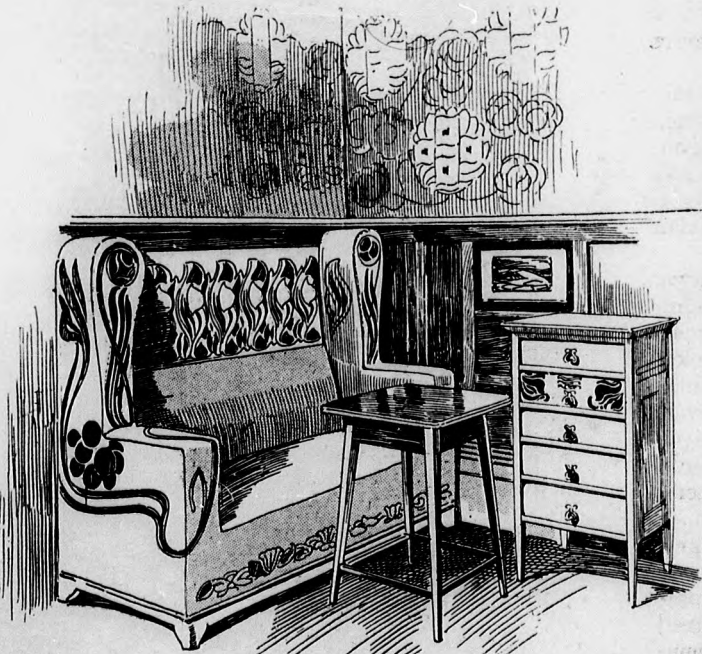
Vannak a hetényi parasztasszonyok és lányok párnahajakat, mindennemű fehérműt, teás-készleteket, damasztra, vászonra a legváltozatosabb mintákkal. Igen érdekes a mintáiknak az elnevezése: kis borsós, nagy borsós, darázs-fészkes, borsólyuk a kockában, cipós, köteles, dob, verős stb.

A hetényi parasztasszonyok is nehezen várják az ő Gyarmathy Zsigánéjukat vagy Dékányi Árpádjukat, a ki bevezeti őket a nagyvilágba, — talán nem hiába várják.

A munkák leírása.

A minták átrajzolása.

A kik nem gyakorlottak a szabadkézi rajzban, azoknak hozzuk az átrajzoláshoz szükséges utasításokat is. A mintáknak átrajzolása a festendő anyagra különböző. Mindig attól függ, mire akarjuk átvinni. Porcellánon, majolikán akkor legszebb a rajz, ha ónpapíron szurjuk át a mintát finom tűvel. Miután pontosan ráigazítottuk a simulékony staniolt, grafitporba mártott vattával többszörösen átkeféljük és ezután konturfeketével az ismert módon kirajzoljuk. Ez az átszurkált rajz eljárása a bársony festéshez is használható, világos bársonyra grafitporral, sötétre krétaporral dörzsölünk át. Selyemre, fára pedig legcélszerűbb előbb egészen áttetsző kopirpapírra vagy vászonra átrajzolni a mintát és akkor a vászon alá fekete (fehérhátú) grafitpapírt téve kötőtűvel, finomra hegyezett írónnal vagy rajztűvel átnyomni. Sötét selymekhez fehér grafitpapírt veszünk. Végül megemlítjük a gáz, krepdősin, faille de ecosse, egyáltalán az áttetsző szövetekre való rajzolást, mely a legkönnyebb, mert csak ráfektetjük az szövetet a rajzra és finom vonásokkal utána húzzuk. Ez utóbbiaknál különösen ügyeljünk a rajzra, mert a megtörtént hibákat nehéz kijavítani.

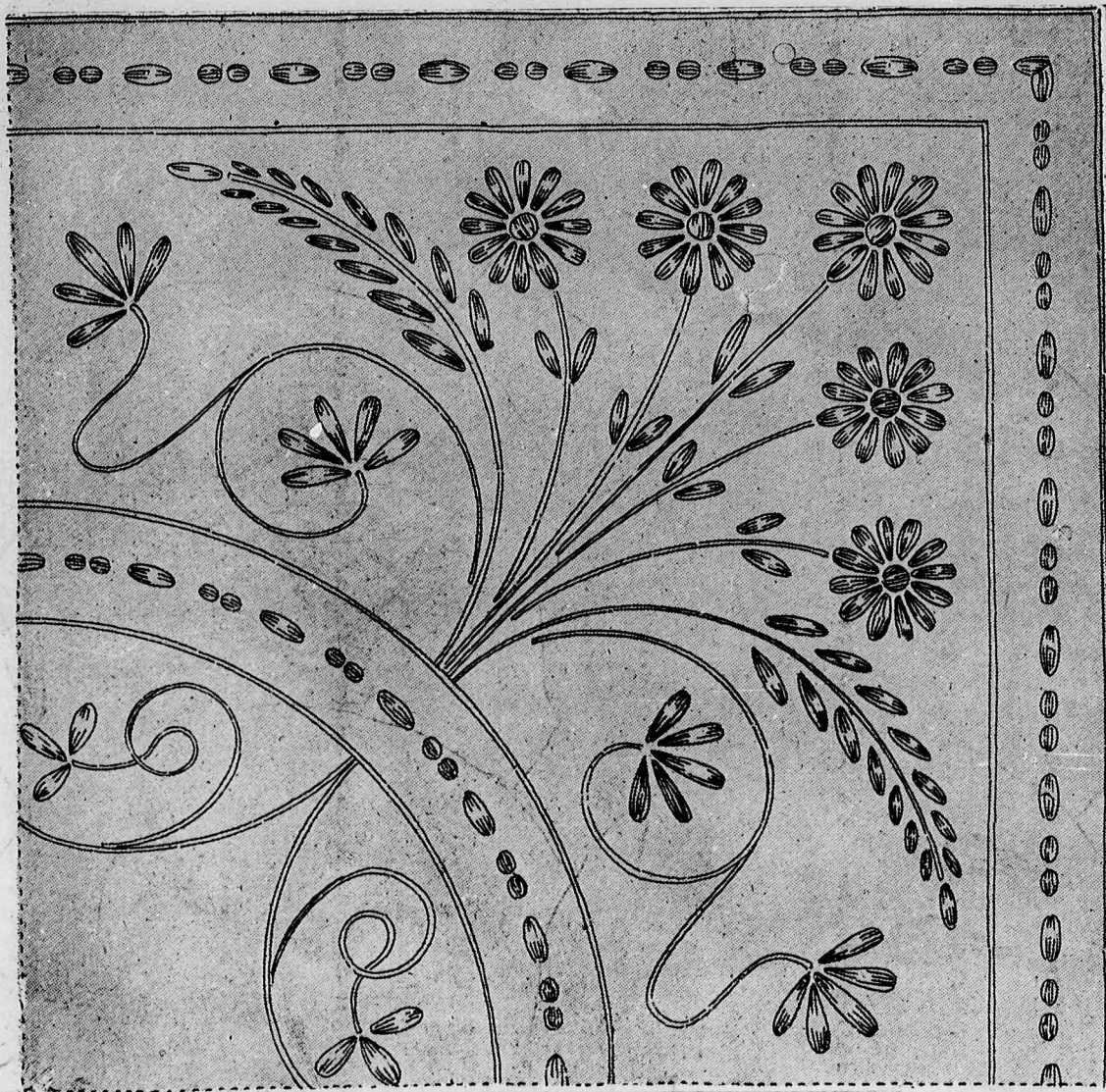

10. sz. Szobarészlet.

1., 8., 9. és 10. sz. **Szobarészletek.** Némely lakásba belépve — legyen az bár drága és fényes berendezésű — valami kellemetlen érzés száll meg bennünket: hiányzik belőle az otthoniasság, a lakályosság és az a bizonyos meghatározhatatlan valami, ami a jól érzést van hivatva kelteni, ha valahol letelepszünk. Némelyik nőnek veleszületett genialitása, hogy egy sátozt vagy gunyhót is kedvessé tud tenni, de a ki nem dicsekedhetik is ilyen előnyökkel, ha akarja, megtanulhatja. Nézzon jó min-

3. sz. **Tál fémdomborítással.** Ugyanolyan munka, mint a kazetta oldalai, de ennek a mintáját baloldaltól verjük ki, hasonlóan a bőrdomborításhoz. Változatosságot adnak a fémmunkának a különféle poncolók, melyekkel (mint a bőrmunkánál is) az alapot diszítjük.

4. sz. **Fadoboz égetve és pácolva.** A mintát átviszzük a dobozra (mely 30 cm. négyzetben elég nagy, s több rekesze van, különféle toilette-tárgyak befogadására) és a körvonalak kiegészítése után különféle színes páccal diszítjük.

11. sz. Terítő vagy párna negyedrészre szalaghimzéssel.

tákat, figyeljen, hogy hol milyen szín vagy forma illik leginkább, ne hallgasson a kárpitosra — bármily jóhírű legyen is, — szedje fel maga függönyeinek a ráncait, állítsa kedve, izlése szerint a butorait, mert ha rosszul csinálja is, akkor is szebb, mert egyéni lesz. Egy-két ilyen kedves szobarészletet mutatunk be olvasóinknak, mely szerint elgázodhatnak.

2. sz. **Kovácsoltvas-doboz cédrusfabetekkel.** Igen alkalmas ajándéktárgy az ábránkon látható vasdoboz, a melynek oldalai kivert fémlapokból állanak és olasz vasmunka alkotja az állványát.

5., 6., 7. és 11. sz. **Szalaghimzés.** Ezek a rajzok a szalag-himzéshez mutatják a részleteket, hogyan varrjuk a szalaggal magával a virágokat és hogyan kell levarni külön selyemszállal. A kis székfűs kép pedig a megráncolt szalag alkalmazását mutatja. Egy sarok, mely párnára vagy terítőre alkalmas, természetes nagyságban tünteti fel a szalaggal és száröltéssel készült munkát.

12. sz. **Kis gyümölcstányér.** A porcellánra festett kis tányér nagyított rajza szép mosószínekkel festve, himezve selyemre vagy batisztra és szélüket is kihurkolva apró terítőcskének pohár és más egyéb holmi alá.

12. sz. Kis gyümölcstányér.